

INTRODUCERE

Dhammapada, o Cale către viață...

Gautama Buddha, așezat în lotus, în fața discipolilor săi, acum 2500 de ani. Discipoli a șezați în jurul unui Maestru de neegalat, sorbindu-i cuvintele, cu nesaț, dar și cu smerenie... Învățăturile sunt acolo, plutesc în aer, îi înconjoară, ei respiră Învățăături, se hrănesc cu acele Învățăături, devin una cu acele Învățăături...

Maestrul le vorbește învățăceilor săi despre viață: despre o viață știută, dar și despre o altfel de viață, izvorâtă din „virtute” și „puritate”. Despre a fi treaz. Despre „o lumină a Înțelepciunii care va străluci veșnic pur”. Despre „o cale a întunericului și o Cale a luminii”. Despre o cale a oamenilor, plină de dorințe și suferință, dar și despre o Cale înspre depășirea condiției de om. Despre karmă, dar și despre făuritorii karmei. Despre a fi un Stăpân „treaz, puternic și umil”. Despre Înțelepții care „se hrănesc cu cunoaștere”. Despre Arhații care „se înalță în cerul infinit și urmează un curs invizibil”. Despre „un vid al inimii”. Despre Libertate și despre o „liniște a libertății”. Despre moarte, dar și despre Nemurire. Despre o Cale care te va conduce la acea Libertate și Nemurire. Despre „o Cale care te va conduce la finalul Căii”...

Dhammapada înseamnă „cale”. O cale a oamenilor obișnuiți, la început: aceștia vor fi primii pași, pentru că acesta este punctul de pornire. O cale care îi va conduce spre o altfel de viață, spre acel „nivel omenesc frumos”, cum l-am numit noi. Iar aceasta este principala preocupare a *Dhammapadei*, ca sutră: a schimba nivelul de conștiință al omenirii, a schimba interiorul ființelor; iar asta va schimba întreaga lor manifestare, întreaga lor exprimare, întreaga lor viață. Sunt primii pași pe o Cale spirituală – absolut obligatorii și de neînlocuit.

A propune și a susține o Cale a unei altfel de omeniri, acesta a fost dezideratul tuturor marilor Maeștri. Deziderat de mare actualitate acum, la 2500 de ani distanță de acele discursuri extraordinare de la Sarnath...

O Cale a evoluției care va transcende, la un moment dat, acel nivel omenesc frumos, *Dhammapada*, devenind, de acum, o Cale înspre Adevărul ultim...

Cuvântul *Dhamma* mai înseamnă, în același timp, deschiderea spre învățare, receptivitatea. Iată că însuși numele acestei Sutre sugerează atitudinea corectă în fața Învățăturilor. În însuși acest cuvânt, *Dhammapada*, este specificat modul corect de „a învăța”, „atitudinea corectă”, aceea de a fi receptiv și deschis: pentru că, doar în acest mod, vei putea primi Învățăturile în tine, le vei putea absorbi. Este un cu totul alt proces de ascultare-învățare, o cu totul altă dinamică decât cea știută din viața de zi cu zi: vorbim despre o impregnare cu Învățături, precum un burete care se îmbibă progresiv cu o altă calitate, cu o altă înțelegere... Minte poate să decripteze, și ea, câte ceva, poate să aducă niște argumente, niște explicații, facem și asta, pentru mințile atotputernice ale auditoriului. Dar secretul este altul: a te goli de tine, a te lăsa pătruns de Învățături, a le absorbi, a te îmbiba cu ele. A te lăsa, apoi, transformat, remodelat de către ele...

Buddha Sakyamuni vorbește mereu despre „a fi treaz”. Concept care conține o multitudine de niveluri de claritate și de profunzime.¹ „A fi treaz” – în foarte multe feluri, în toate momentele și în infinite situații. A fi treaz – de la nivelul de bază, să-i spunem, acela de a fi conștient de ceea ce faci, de modul în care respiri, în care mergi, gândești, vorbești, până la a deveni conștient de Natura ta reală, a deveni treaz-conștient de Esența ta: acesta este, deja, vârful piramidei conștientizării, al piramidei treziei, dacă vrei. Dar, între timp, a fi treaz-conștient de minte, a fi treaz-conștient de emoții, de interiorul tău, dar și de ceea ce se întâmplă în jurul tău. Sunt o mulțime de straturi în acest „a fi treaz”. Un capitol întreg vorbește despre asta, dar ideea se va relua, iar și iar, în toate celelalte capitole ale *Dhammapadei*.

„Stăpânul”, „cel care se stăpânește”, este „treaz, puternic și umil”. Iar invitația *Dhammapadei* este de a deveni, și tu, un Stăpân: Stăpânul tău, „cel care se cucește pe sine”. Dar invitația este de a realiza asta fără luptă: prin înțelegere, claritate și transcendere. Un „Stăpân” care este puternic: asta înseamnă a stabili,

¹ Indra, *Prezent în propria prezență...*, Ed. LiLA, București, 2018.

în tine, această stare, de a fi treaz. Înseamnă o completă interiorizare, înseamnă un altfel de interior, clar și stabil. Stăpânul nu mai poate fi întors din drumul său, el nu mai poate fi deturnat de nimic, el nu își va mai pierde niciodată această stare. El nu mai poate fi corupt de vreun simț, de vreo plăcere, de vreun gând sau de vreo emoție. Starea de a fi treaz este puternică, stabilă, neclintită. Dar și umilă... Stăpânul este smerit: asta înseamnă a respecta Existența, în toate formele ei. A te pleca, mereu, cu devoțiune, încredere, bucurie, în fața Ei. Ești mereu prezent în Existență, deschis, fără urmă de infatuare, fără pretenții, fără nimic altceva. Trăind starea de miracol. Doar ești: doar te trăiește Existența. Iar acesta este Miracolul ultim...

— Ne-am propus, mai demult, să comentăm minunata *Dhammapada* și iată că a sosit momentul acela, începutul Spiritului un amplu ciclu de discuții. Este un text clasic extraordinar, care are deja foarte multe interpretări, foarte multe traduceri. Vom face acum o scurtă paranteză referitoare la traduceri și la interpretarea unor texte sacre. Oare ce spuneam noi despre traduceri și despre interpretări? se adresează el Omuleților mai vechi. E bine să ne reamintim asta, din când în când...

— Faptul că ele sunt conforme minților celor care le-au tradus sau interpretat, răspunse, prompt, Omulețul cel lucid.

— Exact, acesta este riscul potențial. Iar asta înseamnă că se poate pierde foarte mult din mesaj: cu cât textul este mai criptic, cu cât textul este mai rafinat, mai subtil, mai greu de pătruns de către o minte obișnuită, cu atât există riscul de a pierde mai mult din aceste înțelesuri „etajate”. Pentru că, mai spuneam noi, există, în textele sacre, o întreagă „stratificare” a înțelesurilor. O adresare gândită și dorită de la bun început a fi în acest fel, în funcție de auditoriu. Dar și o „stratificare” a aceluiași unic enunț: straturi mai simple, de bun-simț omenesc, dar și înțelesuri mult mai abstracte, de nepătruns de către mințile obișnuite, prezente, toate, în aceleași versete.

— Eu am încercat să citesc traduceri ale *Dhammapadei*, dar erau extrem de greoaie, nu se înțelegea aproape nimic din ele, mărturisii Omulețul cel foarte mental. De aceea, nici nu erau prea atractive. Și se simte faptul că cei care le-au tălmăcit au tradus efectiv cuvintele, fără să înțeleagă ce se află în spatele lor...

— Și, atunci, ne permitem și noi o interpretare, cu adâncă plecăciune și recunoștință în fața lui Buddha Sakyamuni, încercând mai mult să simțim ce a vrut el să spună. Acum îi voi cere iertare inegalabilului Maestru pentru că am să încerc să adaug, și eu, câteva variante și poate niște noi interpretări, mai

potrivite vremurilor. Spuneam că, deși au trecut 2500 de ani, ceea ce spune Buddha Sakyamuni rămâne foarte de actualitate și va fi veșnic valabil pentru evoluția omenirii; dar contextul și interpretările diferă; vom încerca și noi să facem referiri și interpretări poate ceva mai adaptate minților occidentale ale acestor vremuri. Dar și ele etajate, pe diferitele niveluri de înțelegere-conștiință, pentru ca fiecare ascultător sau cititor să poată beneficia de câte ceva.

Dar, mai important decât toate aceste interpretări, va fi să încercăm să simțim câte ceva autentic, încercăm să nu copiem, neapărat, ceea ce au spus alții, încercăm să decriptăm lucrurile împreună. Exact cum ați amintit voi deja, orice text sacru riscă să fie împușinat, secătuit, filtrat fiind prin mintea celor care încearcă să-l înțeleagă. Și, atunci, singura soluție de a te apropia de un astfel de text va fi de a putea vedea-simți dincolo de el, în spatele cuvintelor. Adică de a-ți lărgi tu acea percepție-simțire. Cuvintele sunt doar o interfață, ele sunt doar un pretext pentru a te duce undeva Dincolo...

Folosim și noi, mereu, cuvântul „dincolo” – ca omagiu adus lui Buddha Sakyamuni. Este un cuvânt minunat. A trece dincolo de cuvinte, a trece dincolo de foarte multe lucruri, despre asta este vorba în Învățăături. Inclusiv în *Dhammapada*. Există niveluri de adresare vizibile, simple, destul de grosiere; aparent, acesta este un text simplu, conținând povețe pentru oamenii obișnuiți. Aparent, doar. Pentru că însăși *Dhammapada* te va conduce dincolo de acest nivel de bază, spre o altă înțelegere, spre acele alte niveluri de conștiință.

Pentru că așa va fi întreg parcursul Căii: a trece, mereu, dincolo. Iar acestea nu sunt doar cuvinte, ele vor trebui înfăptuite. „Dincolo” înseamnă a transcende, mereu; fiecare nouă etapă, fiecare nouă achiziție va trebui depășită.

Spuneam că *Dhammapada* propune niște lucruri foarte omenești, foarte simple, pentru începători; dar în ea se vor strecura, mereu, niște enunțuri foarte abstracte, pe care începătorul nu le va putea înțelege acum. Dar, practicând, cu determinare, reluând, recitind sau reascultând același text, peste 5 sau 10 ani el va înțelege-simți câte ceva și din această parte nevăzută a textului. Ca niște mici nestemate îngropate pe jumătate, ele sunt acolo, așteptând să fie descoperite, revelate.

În *Dhammapada* se reiau niște teme, le vom regăsi în cele 26 capitole: în fiecare capitol sunt reluate câteva idei, punându-se însă accentul diferit, focalizând discursul pe câte un aspect particular. În fiecare capitol există lucruri simple, apoi sunt lucruri mai complicate și altele foarte rafinate: din nou,

adresarea fiind adaptată nivelurilor de înțelegere și de percepție ale auditorului. Și exact asta vom face și noi, aparent „sărind” de la una la alta.

Spuneam că există niște teme în *Dhammapada*, aproape în fiecare capitol se reiau explicații despre minte, despre atenție, despre ego. Învățătura *Dhammapadei* este foarte pragmatică și exact aceasta este marea ei valoare, adresarea către omul obișnuit, pe înțelesul său.

Dar, chiar și așa, nu vom pierde niciodată din vedere finalul Căii, Eliberarea... Peste zeci de ani de la *Dhammapada*, vor fi *Sutra de diamant*¹, apoi *Sutra inimii*..., pentru acei discipoli aflați, de acum, mult mai departe pe Cale...

Să nu uităm că, în acele vremuri, sutrele se memorau, ele erau transmise oral, iar discipolii le învățau ca atare. De unde necesitatea unor enunțuri condensate, pe de o parte. Pe de altă parte, însă, exact din cauza acestei condensări, înțelesul mai larg al acestor sutre s-a pierdut, iar lumea a păstrat doar niște fraze repetitive, un fel de lozinci, a căror semnificație subtilă a fost uitată, de mult timp, sau a ajuns să fie distorsionată. De aceea, vom încerca să reactualizăm înțelesul acestor Învățături extraordinare...

„*Dhamma*” sau „*dharmā*” înseamnă lege: iarăși, o raportare pe mai multe niveluri. „*Dharma*” sau „*Dhamma*” înseamnă lege a nivelului omenesc, o lege morală sau un cod de conduită. Dar va însemna și o lege a nivelului supraomenesc: legea cosmică, legea Universului, legea Existenței...

Cuvântul „lege”, așa cum îl utilizăm noi zi de zi, are o conotație restrictivă, punitivă, are o energetică aspră și neplăcută, iată o capcană a traducerilor și a cuvintelor. *Dhammapada* va vorbi despre comportamentul și disciplina necesare planului omenesc, despre morală, bun-simț, respect și virtute. Dar așa-zisa „pedeapsă” va aparține, de data aceasta, karmei, o lege și ea, a înlănțuirii de cauze și de efecte. Pentru că Buddha Sakyamuni se referă, mereu, la o lege a armoniei, la armonia Universului, la curgerea Universului, la „legea” interioară de funcționare a Universului...

În același timp, cuvântul mai are înțelesul de disciplină, iar prin această semnificație ni se sugerează, deja, o disciplină a vieții; dar și o disciplină a practicii, adică practica corectă... Același cuvânt are semnificații diferite, în funcție de treptele diferite de raportare și de înțelegere: întreaga sutră, pornind de la titlu, va exemplifica asta, cu mare măiestrie.

¹ Indra, *Sutra de diamant. Câteva comentarii...*, Ed. LiLA, București, 2019.

— Deci, la nivel omenesc, *Dhammapada*, Calea omenească, poate fi asimilată cu morala și cu normele morale, ea este plină de norme de morală; dar, la nivelurile mai rafinate, va însemna, de fapt, funcționarea Universului, frumusețea și înțelepciunea Universului, curgerea și armonia Existenței...

— Adevărul suprem, Adevărul ultim..., exact asta mai înseamnă *Dhamma*. Iar „*Pada*” înseamnă „cale”. *Dhammapada* reprezintă, astfel, Calea înspre Adevărul Final, Calea înspre armonia Existenței, pașii spre Logos...

„*Pada*” înseamnă cale, dar mai înseamnă și pas: iar asta este ceva foarte important, faptul că există pași, foarte concreți, pe această Cale; există pași numeroși, care se succed și care, de cele mai multe ori, nu pot fi săriți.

Dar ce mai presupune existența unei Căi și a unor pași, foarte reali?!

— Faptul că acest drum este posibil. El există și poate fi parcurs! El a fost parcurs, deja, de către mulți alții...

— Da, acest drum este posibil. Dar, acum, acești pași vor trebui făcuți de către tine! Tu ești cel care va trebui să parcurgă Calea: Înțeleptul doar îți arată Calea și te îndrumă. Dar pașii, foarte concreți, vor trebui să fie ai tăi.

Și acum – textul¹...

¹ Versiunea prezentă este o adaptare a diverselor traduceri în limba română a *Dhammapadei*.